

Володимир КРАВЦІВ

“Коли Ісус народився у Вифлеємі Юдейським, за днів Ірода царя, мудреці прийшли в Єрусалим зі Сходу і спитали: “Де цар юдейський, що оце народився? Бо ми бачили його орю на Сході й прийшли йому поклонитись.”

(Мт2,1-2)

Важко знайти людину, яка б бодай раз у своєму житті ніколи не чула розповіді про поклоніння трьох царів новонародженому Месії, і саме з цієї причини, що легенда про них є всім відома. Вона подає, що вперше ці імена: Каспар, Мельхіор та Валтасар виникли у VI ст., крім цього вказує їхній вік, а це відповідно: 20,40,60 років, та колір шкіри: білий, жовтий і чорний. Також є згадка, що св. Тома, Апостол Індії, охрестив трьох царів, запропонувавши їм християнське віровизнання й тим самим приписавши їм священничий сан. З часом, дозрівши до гідності мужів, вони сподобились прийняти мученичу смерть. Їхні останки перебували у Константинополі (Царгороді), однак згідно історичних обставин були перенесені до Німеччини у м. Кельн, де і перебувають до сьогодні. Грецький Новий Завіт називає їх просто “magoi apo Anatolon”, що в перекладі означає: “царі зі Сходу”, а сам термін “magoi” – як мудрий і второпний чоловік чи астролог. Дуже принциповим тут постає питання “Сходу”, адже воно сприймалось по-різному і часто ототожнювалось з якою-небудь місцевістю на території Аравії, Персії чи Мідії. Найбільшим аргументом, який свідчатиме про їх місцеве походження з Месопотамії чи Персії, були такі прикмети: старечий їхній вік, досвідченість та приналежність до каст жерців. Ці троє мужів отримали прекрасний освітній вишкіл як на той час, оскільки мали чудову ерудицію у медицині, релігії, астрономії, астрології, магії та віщуванні. Їхня каста жерців значно поширилась на цілому Сході. Перським царям приписувалось вищі релігійні та інтелектуальні здобутки на противагу вавилонським царям, яких іноді вважали “улесливими обманщиками”. Обнадійливим завершенням є те, що царі, які відвідали Христа-Месію, були персами, а започаткований ними спосіб висловлення серед персів і ранніх сирійських традицій надає їм перські імена. І саме первинне християнське мистецтво римських катакомб II ст. зодягнуло їх у перські предмети одягу та й більшість отців ранньої Церкви інтерпретують їх як персів. Однак, якщо брати до уваги, що астрономічний аспект історії Різдва Христового є чітко підкреслений — велика зірка її значення та роль, — то можна припустити, царі вавилоняни, оскільки астрономія досягла свого апогею у Месопотамії. Прихід мудреців із Сходу надав їхньому візиту неабиякого значення особливо для християнства. Можна заявити із впевненістю, що мудреці були язичниками, а не євреями, і фактом залишилось те, що поганські мудреці досягли обоження, як і єврейські пастухи, й саме тому вони символізують універсальне перевищення, яке характерне для майбутнього християнства над іншими релігіями. Цю ж

думку стверджує євангеліст Старого Завіту — пророк Ісаїя: “Народи йдуть до твого світла, царі до сьйва твого блиску” (Іс. 60,3).

Зірка, яка спрямовувала їхню дорогу до Вифлеєму, мала як місцеве, так і міжнародне значення, адже єврейський народ очікував зірки як знаку приходу Месії (Чис.24, 17). Натомість пізніше псевдомесія намагався втілити це переконання називаючи себе Баар-Когбою або “сином зір-ки” (жидівське повстання 136 р., яке для них закінчилось великою поразкою). Тому відомий римський історик Светоній писав: “Там розповсюдилось на цілому Сході старе і наново засноване переконання, що долею готувався прихід чоловіка з Юдеї в той час для того, щоб керувати світом”. Таким чином мудреці, будучи добре ознайомлені з віруваннями євреїв, розпитували: “Де цар юдейський, що оце народився?” (Мт.2,1-2) Жага пошуку скеровувала царів із Сходу до неозорих небес, серед яких величаво палала ясністю зоря, вказуючи на Творця, Який несказанно воплотився, показавши глибоку любов до людського роду.

Царі, які подорожували до родженого Бога, несли з собою дари: золото, ладан і миро, яким згодом обдарували Месію. Принесення дарів трьома мудрецьми — це крок людства у відповідь на Боже Об’явлення. Вони поклали дарунки, а біля них свої гарячі серця, які повністю довірили й віддали Творцеві. Адже, даруючи безкорисливо чи, радше скажемо, повертаючи все як дар Тому, Хто нас усім обдарував, ми Божою благодаттю здатні уподібнюватись до Спасителя, Який був Божим Даром для нас. Це віддача своєї любові і Себе повністю, бо хто має повноту любові, по-справжньому бажає поділитись із тими, хто відчуває її брак та бажає набрати її в міру своєї можливості. І саме тому питанню дару у християнстві приділяється така велика увага та глибинний підхід до нього, оскільки у дарах відкривається міжособовий вимір: дар, як вираження ставлення особи до особи. Часто дари підлягають і символічному коментуванню, як, наприклад — золото (це ніщо інше, як королівський подарунок, і означає царську величність Ісуса Христа). Ладан, подарований Дитятку, — майбутнє священство, хоч сам по собі є ароматною смолою, яка згоряючи як фіміам, видає приємні пахощі бальзаму. І третій дар мудреців — миро, або як греки називають його смирною, означає сповнення всіх пророцтв на Месії (Помазаніку). Воно є ароматною смолою, оранжевою за кольором, яку збирають від малого за розмірами, тернистого деревця. Миро має широке застосування: входить до складу парфумів, олії, якою помазували хворих, чи у медицині, де є невід’ємним компонентом бальзамування.

Не менш відомою є історія про четвертого мудреця, якого називали Арбатаном. І він, за ствердженням древніх джерел, був іранським священиком — Зороастром (Заратуштри). Коли комета з’явилася на небі, він відправився у дорогу, бажаючи наздогнати трьох інших королів. За кілька годин його зустрічі з ними (вони дали згоду, що якщо він не наздожене їх, вони продовжать свій шлях), Арбатан зустрів юдея з величезною раною. Він посприям у допомозі вмираючому чоловіку так, що цей мав усі необхідні засоби для одужання. А на знак вдячності юдей розказав добродію звістку про народження Месії у Вифлеємі. Та не встигнувши на зустріч з Каспаром, Мелхіором та Валтасаром, четвертий мудрець продав один із своїх дорогоцінних каменів, який він мав намір подарувати Христу-дитині, та підготував новий караван. Він прибув у Вифлеєм, коли побиття невинних дітей було у розпалі. Продавши інший дорогоцінний камінь — рубін, він врятував життя дитині, підкупивши солдатів, які збиралися перерізати горло немовляті. Прошли роки, і старий Арбатан присвятив себе іншим. Він зберіг свій останній скарб, рідкісну перлину, яку він надіявся використати, щоб врятувати Месію від розп’яття. Але вже на

самій Голгофі якийсь хлопець попросив Арбатана звільнити його від рабства, і так старий мудрець пожертвував своєю останньою власністю — перлиною. І саме в цей момент він усвідомив, що його було допущено до Господа, такого сильно бажаного та очікуваного роками, справжнього Ісуса. Нарешті Арбатан пізно досягнув Вифлеему, та згодом став першим свідком Його воскресіння.

Часто в образі четвертого мудреця постають всі подвижники часів християнства, які жертвували всім своїм земним добром, навіть своїм здоров'ям, безперервно проповідуючи євангеліє як словом, так і власним життям, відреклись від усього, щоб в якнайтіснішому зв'язку бути поєднаними із своїм Спасителем.

Мудреці із Сходу майже невідомі, однак через зустріч і поєднання з Христом стали дуже близькими постатями для нас. Через поєднання з Христом досягнули обоження Його силою і Божеством. Вони досягнули своєї мети в цілій історії Різдва Христового, яке і поширило відомості про них.

Використана література:

1. Журнал східнохристиянських студій "Логос".
2. Журнал "30 DAYS".

В. Кравців. Мудрість трьох царів // СЛОВО 1 (22) (2004-2005) 4-5